

Lezingen: 1 Kor 15, 20-26a en Lucas 1, 39-56

Inleiding

Wie wel eens in augustus in Frankrijk, Italië of een ander overwegend katholiek land op vakantie is geweest zal op 15 augustus geconfronteerd zijn met gesloten winkels. En dan te horen krijgen dat men op deze dag het feest viert van Maria Hemelvaart. Dat zal bij veel mensen verwarring oproepen. In de bijbel, en wel in het eerste hoofdstuk van Handelingen, is toch alleen sprake van de hemelvaart van Jezus? Er is toch nergens sprake van een hemelvaart van Maria? Deze kritische vraag is terecht.

Het is verwarrend dat in de volksmond de titel Maria Hemelvaart gegeven wordt aan een feest dat volgens de correcte katholieke geloofsleer Maria tenhemelopneming heet. Omdat immers volgens de traditie Maria niet zelf ten hemel opsteeg maar door God in de hemel werd opgenomen. In de oudkatholieke en orthodoxe kerken wordt dit feest, naar de oude Griekse term 'Koimesis Theotokou' 'het ontslapen van de Moeder Gods' genoemd.

Dit feest is niet uitgevonden in 1950 toen paus Pius XII het geloofspunt tot dogma verklaarde, en dit, mijns inziens terecht, met name in de protestantse gemeenschap weerstand opriep, omdat daardoor Maria een vereringsstatus kreeg, los van haar relatie met Jezus en de kring van gelovigen. Haar specifieke rol en functie worden immers bepaald door deze beide betrekkingen. Het feest als zodanig heeft door deze dogmatisering echter niet aan betekenis verloren, sinds men het al in de zesde eeuw begon te vieren.

Nu wij vandaag, op deze 15e augustus, dit feest ook in de Ekklesia willen vieren, heb ik ervoor gekozen dezelfde lezingen te gebruiken die traditioneel op deze dag gelezen worden. En lees als introitustekst de prelatie, dat is de opening van het Eucharistisch gebed, dat gebruikt wordt in de traditionele liturgie van deze feestdag.

Want heden is de maagd Maria, de moeder van onze Verlosser,
uit deze wereld heengegaan om in uw heerlijkheid te worden opgenomen.
Zij is het beeld van de voleinding van alle aardse dingen,
van de hoop die ons in leven houdt: de verwachting van
een gelukzalig sterven en verrijzen met Christus, onze Heer.

Overweging:

De kerk van Oost en West viert het feest van Maria ten Hemelopneming als een feest van vervulling van de belofte. De belofte die Jezus deed toen hij in Johannes 14 zei: In het huis van mijn Vader is ruimte voor velen. Ik ga heen om een plaats voor u te bereiden. En als ik ben heengegaan en een plaats voor u heb bereid kom ik terug om u op te nemen bij Mij, opdat ook gij zult zijn waar Ik ben.' Jezus bracht de vervulling van de wet en alle profeten. In hem zijn hemel en aarde met elkaar verzoend en opnieuw verbonden.

Om te begrijpen wat de ten hemel opneming van Maria betekent, moeten we eerst nadenken over wat de hemelvaart van Jezus betekent.

En om dat te begrijpen moeten we eerst nadenken wat de hemel is. Want hoe kun je over Jezus' hemelvaart nadenken als je niet eerst een idee hebt van wat de hemel is. Geen mens kan daar een zinnig woord over zeggen. De enige die over de hemel kan spreken is Jezus, degene die er vandaan komt. Maar Hij spreekt over de hemel in beeldtaal, zoals in Johannes 14. Daar noemt Jezus de hemel het huis van zijn Vader. Hemel betekent dan zoveel dat je bij God thuis bent, net als Jezus. En als gezegd wordt dat Maria ten hemel is opgenomen dan wil dat zeggen dat zij, bij wie God op zo'n bijzondere manier thuis mocht zijn, nu definitief in het huis van God woont.

In de gemeenschap van heiligen, waartoe wij allen behoren, heeft Maria een bijzondere positie. Als niemand anders heeft zij met lichaam en ziel, d.w.z. met haar hele persoonlijkheid, geleefd vanuit haar vertrouwen in God. Van ganser harte gaf zij gehoor aan Gods roeping om in haar lichaam het kind te ontvangen, te dragen en te baren dat in zijn leven Gods heilsplan realiseerde: Hij voerde Gods volk weg uit de verdrukking, Hij wees hen de weg ten leven, Hij bevrijdde eenieder uit gevangenschap en genas al hun wonden. Onvoorwaardelijk is het geloof van Maria in de vervulling van de belofte van God. Zij heeft zich geestelijk leeggemaakt, zich van zichzelf ontdaan, opdat God – ook lichamelijk – de vrucht van haar schoot kon worden.

Omwille van deze bijzondere eenheid met haar zoon Jezus in zijn menswording, deelt zij ook op een bijzondere wijze in zijn opstanding. Want de lichamelijke verrijzenis van Jezus uit de dood is de volledige vervulling van Gods belofte dat in het nieuwe Jeruzalem de dood definitief zal zijn overwonnen. Zoals Paulus zegt in zijn eerste brief aan de Korintiërs: 'zoals allen sterven in Adam, zo zullen ook allen in Christus herleven. Maar ieder in zijn eigen rangorde: als eerste en voornaamste Christus, vervolgens, bij zijn komst, zij die Christus toebehoren.' Door te belijden dat Maria met ziel én lichaam is opgenomen in de hemel bevestigt de kerk haar geloof in de vervulling die ons allen ten deel zal vallen. In haar ten hemelopneming is Maria de eerste van alle mensenkinderen die de volheid van het heil heeft ontvangen. Zij belichaamt onze eigen voltooiing als gelovigen. Zij is daarmee niet afgezonderd van de rest van de christenen, maar zij is het prototype en het voorbeeld van datgene wat aan alle christenen is beloofd door Jezus zelf.

Als wij dan de woorden van Maria in de mond nemen voltrekt zich ook aan ons het geheim van de verlossing. God zal ook aan ons vervullen wat Hij aan Maria heeft beloofd. Hij zal ook aan ons zijn wonderwerken doen als wij, net als Maria, geloof hechten aan Gods woord. God verheft de geringen. Maria is ons voorland en ons voorbeeld. Daarom heeft men ervoor gekozen om, nu al eeuwenlang, op de feestdag van Maria tenhemelopneming uit het eerste hoofdstuk van Lucas te lezen. Deze perikoop verhaalt over het bezoek van Maria aan Elisabeth en eindigt met de bekende lofzang van Maria, het Magnificat.

Het bezoek van Maria aan Elisabeth lijkt op het eerste gezicht slechts een aardig moment in een familiegeschiedenis te zijn. Dat is echter maar schijn. Want als het werkelijk alleen maar ging om de hulp van een jonge vrouw aan haar oude zwangere tante, dan zou Maria tot na de bevalling bij haar gebleven zijn. Dat is immers de periode dat hulp het meeste nodig is. Lucas vertelt dit verhaal omdat er verschillende symbolische betekenislagen in schuilgaan. De aankondigingen van de geboorten van Johannes de Doper en Jezus kennen een groot aantal overeenkomsten én essentiële verschillen. In beide gevallen kondigt God, in de gestalte van de engel Gabriël, een nieuwe geboorte aan in een situatie waar zwangerschap naar menselijke maatstaven niet mogelijk is. Zacharias en Elisabeth zijn oud en onvruchtbaar gebleken, Maria is maagd. Zacharias was priester maar lachte de mogelijkheid van Gods ingrijpen spottend weg en wordt daarvoor met stomheid geslagen. Maria gelooft wél wat haar van godswege wordt gezegd en bezingt haar vertrouwen in het Magnificat.

Johannes, de zoon van Zacharias is de laatste in een lange rij van oudtestamentische profeten. Profeten als Johannes de Doper verwijten met name de priesterkaste dat zij weliswaar alles weten van de wetten en regels van het geloof, de zorgvuldige uitvoering van alle gebeden en rituelen, maar dat het hen aan innerlijke overtuiging en motivatie ontbreekt. Johannes oproep tot bekering geldt dan ook een bekering van alle uiterlijk religieus vertoon naar een innerlijke morele bekering. De redding van de wereld is volgens hem gelegen in een terugkeer naar het gedisciplineerd en ascetisch navolgen van de wet van Mozes. Je hoeft echter maar enkele maanden in een gevangenis rond te lopen om te zien dat strenge regels mensen niet tot betere mensen maakt. Oorzaken van crimineel gedrag hebben over het algemeen minder te maken met het opzettelijk willen overtreden van de wet dan met psychische defecten, affectieve tekortkomingen, jeugdtrauma's als gevolg van mishandeling en misbruik. Deze proberen te helen met discipline en tucht leidt tot verdringing van het gevoelsleven en op den duur tot nieuwe vormen van agressie en geweld.

Ook Maria is zwanger. Ook haar zoon wordt door velen een profeet genoemd. Maar wel van een andere orde dan al zijn voorgangers. De strenge profeet Johannes de Doper behoeft de 'zachtheid' van de man uit Nazareth om de angst, vertwijfeling en wanhoop te verzachten die de morele eisen van ascese en discipline teweegbrengen. Het is daarom symbolisch onmisbaar dat de moeder van Jezus naar de moeder van de Doper gaat en dat in hun ontmoeting de wet en het evangelie, Gods gerechtigheid en Gods genade, godvrezendheid en godsvertrouwen zich samenvoegen.

In de wet is geen ruimte voor genade. Alleen genade is in staat om de kerkers open te breken van degenen die, ondanks alle goede wil, steeds weer zwichten voor het kwaad als gevolg van hun angst, hun onvermogen, hun gebrek aan zelfvertrouwen of zelfrespect. Zonder genade geen menselijkheid. Niemand minder dan de Duits-Amerikaanse psychoanalyticus Erich Fromm zag het dan ook als belangrijkste vrucht van het optreden van Jezus dat hij de patriarchale, wettische religie van zijn tijd omvormde tot een matriarchaal denken over God en menselijke verhoudingen.

Simplistisch zou men in de ontmoeting van Elisabeth en Maria dan ook een ontmoeting van jodendom en christendom kunnen zien, niet als tegenstelling maar in wederzijds respect en aanvulling. Het eerbiedig 'opspringen van de vrucht in Elisabeths schoot' wijst op de erkenning door de joodse profetische traditie dat de geestelijke nood van mensen niet met wetten en geboden alleen te helen is.

Elisabeth prijst Maria vervolgens om haar vertrouwen in en overgave aan God, en drukt daarmee uit dat het meest wezenlijke in mensen niet door mensen wordt bewerkstelligd, maar van binnenuit groeit en wordt gewekt door de zachtheid van de liefde. Daarover zingt Maria in haar Magnificat. Met de woorden van de psalmen bezingt zij wat Gods liefde en genade in haar leven en in het leven van Israël bewerkt heeft en bewerken zal. Echter het grote verschil tussen het Magnificat van Maria en de psalmen in het Oude Testament is dat het Magnificat met de bril van de levenshouding van Jezus gelezen moet worden, in zijn Geest van liefde en verzoening in en tussen mensen. Het Magnificat is dus niet – wat vaak wél gebeurd is - een strijdlied dat de omkering van politieke machten bepleit, maar een lied over innerlijke verlossing, over bevrijding van de ziel van angst, van demonen, van vertwijfeling. Het is het lied over de verlossing die God in Maria bewerkt heeft. En die ze in haar verdere leven in haar wezen en haar levenshouding verder ontwikkelt en realiseert: als zij niet alleen Jezus draagt, baart en groot brengt, maar ook later als zij trouw blijft aan Jezus, zelfs als hij haar lijkt af te wijzen, als zij hem haar trouw blijft onder het kruis, en trouw is aan de kerkgemeenschap als zij vlak voor het Pinksterfeest met de apostelen bidt en wacht op de komst van de heilige Geest.

De bijzondere manier waarop ze haar verlossing, haar heiligheid met haar leven heeft bekrachtigd, wordt van Godswege bevestigd als de traditie stelt dat zij met heel haar persoonlijkheid in zijn huis is opgenomen. Deze bevestiging, die haar ten hemel opneming wordt genoemd, maakt haar tot een toevluchtsoord voor alle kleine en kwetsbare mensen op zoek naar verlossing, naar kracht, naar troost en bemoediging.

Deze week zag ik de documentaire 'Lourdes' van Thierry Demaizière. Daarin werd zichtbaar hoe het voorbeeldig leven van Maria nog steeds een reden is voor mensen om zich door haar te laten troosten, bemoedigen, helen. 3 miljoen mensen komen er jaarlijks alleen al naar Lourdes. In de film worden een aantal mensen op hun tocht gevolgd. De travestiet die tot Maria bidt: bescherm mij, laat mij veranderen, laat me niet in de steek. De vader van het stervende zoontje: geef mij en mijn vrouw de kracht en de moed om hem tot het einde toe bij te staan. Het zieke meisje dat thuis gepest wordt met haar uiterlijk, de man die de kracht in al zijn spieren verliest, de outcasts, de geestelijk gehandicapten. Zij voelen zich allen omgeven door onvoorwaardelijke acceptatie en liefde. Die zichtbaar en tastbaar wordt gemaakt door de honderden vrijwillige verzorgers, die bezielde worden door dezelfde onbaatzuchtige liefde die Maria bezielde tijdens haar leven. Door deze onvoorwaardelijke liefde wordt uiterlijk en innerlijk lijden verzacht en genezen. En gebeuren er wonderen. Zo komt bijna aan het eind van de film opnieuw de man in beeld die vanwege teleurstellingen in de liefde twee suïcidepogingen heeft gedaan en daardoor ernstig invalide is geraakt. Tot dan communiceerde hij alleen door moeizaam letters aan te wijzen op een kaart. Maar bij het afscheid kijkt hij zijn verzorgers aan, met een open en intense blik, en zegt met een licht haperende stem: 'ik hou heel veel van jullie'. Op zo'n moment voelt iedereen zich even in de hemel opgenomen!

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekkesialeiden.nl
info@ekkesialeiden.nl